

2023

**Het Nederlandse Pensioenfonds
Jaarverslag Verantwoord Beleggen
Pensioenkring [Randstad Groep](#)**

Voorwoord

Het Nederlandse Pensioenfonds (HNPf) wil dat onze beleggingen bijdragen aan een duurzame samenleving. Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (**MVB**) is voor ons daarom al geruime tijd een vanzelfsprekendheid. Wij houden in ons beleggingsbeleid rekening met mens, milieu en maatschappij en willen aansluiten bij de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties.

Bij het bepalen van onze duurzaamheidsdoelen, hebben we onze deelnemers gevraagd naar wat zij belangrijk vinden. Klimaatverandering kwam hieruit naar voren als het belangrijkste duurzame thema. Daarom willen wij dat onze beleggingen zo min mogelijk negatief bijdragen aan een verdere opwarming van de aarde.

Andere duurzame thema's in ons beleggingsbeleid zijn Goede Gezondheid & Welzijn en Duurzame Gemeenschappen.

Steeds duurzamer

Voor u ligt het jaarverslag van HNPf over maatschappelijk verantwoord beleggen, dat zoals gebruikelijk terugkijkt op 2023 en vooruitblik op wat komen gaat in 2024. We zijn goed op weg, maar we zien ook dat er nog genoeg te doen is.

We startten in 2020 met ons doel een flinke vermindering van de CO₂-uitstoot van onze beleggingen te realiseren. De totale uitstoot van broeikasgassen van alle bedrijven waarin we beleggen moet omlaag. We houden de hoeveelheid CO₂-uitstoot van de beleggingen bij, om te zien of dat lukt. We hebben mooie stappen kunnen zetten die eind 2023 hebben geresulteerd in 62% minder CO₂-uitstoot (scope 1 & 2) dan de CTB-benchmark. Daarmee komen we ruimschoots onder het niveau van de doelstellingen van het wereldwijde klimaatakkoord.

Om onze duurzame doelstellingen waar te maken spreken wij de bedrijven waarin wij beleggen aan op hun maatschappelijk verantwoordelijkheid. Zo willen wij positieve veranderingen teweeg brengen. Bedrijven die niet voldoen aan onze normen en daar ook geen stappen toe zetten sluiten wij uit. In dit MVB-jaarverslag kunt u daar over lezen.

Volg HNPf bij de stappen die het al heeft gezet om maatschappelijk verantwoord te beleggen en bij de stappen die we de komende jaren nog gaan zetten.

*In dit MVB-jaarverslag staan **definities** aangegeven met dikgedrukte letters. Klik hier op indien je meer wil weten over wat de definitie betekent.*

Inhoudsopgave

1 | Kernpunten &
vooruitblik

2 | Onze MVB
overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op
broeikasgasreductie

4 | Sturen op
duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie &
actief eigenaarschap

6 | Screening &
uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

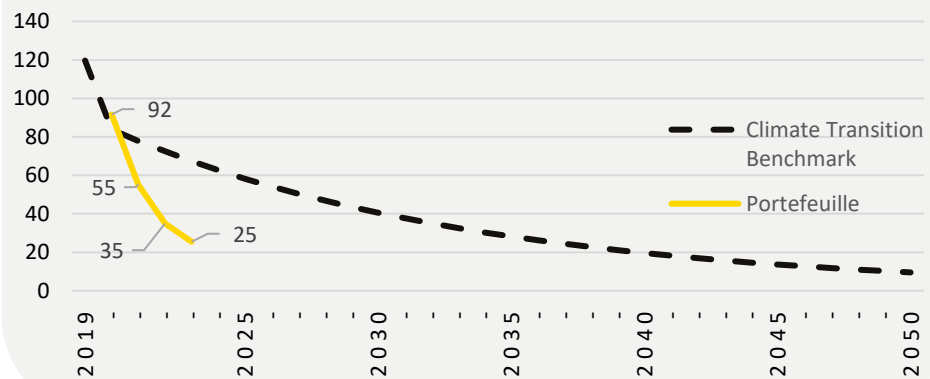
1 | KERNPUNTEN & VOORUITBLIK

Kernpunten 2023

62%

Relatieve broeikasgasemissie reductie in scope 1 & 2 CO₂e
broeikasgassen vergeleken met de Climate Transition Benchmark

Bijdrage aan de duurzame ontwikkeldoelen waar we ons op focussen

€ 217 miljoen
positieve bijdrage

€ 34 miljoen
negatieve bijdrage

Best-in-class beleggen

27%

van de extern
vermogensbeheerders waar in
beleggen hanteert een **best-in-
class** methodiek.

€ 970 miljoen

Aan totaal beheerd vermogen.

Screening & uitsluitingen

Controversiële wapens

UN Global compact schenders

Controversiële landen

Tabak

Kolenmijnen

Olie uit teerzanden

....Hier willen wij niet in beleggen!

Ontwikkelingen 2023

Klimaat

In lijn met het **klimaatakkoord van Parijs** willen we ons inzetten om de opwarming van de aarde te beperken tot +1,5C ten opzichte van het pre-industriële niveau. Vanuit de Nederlandse invulling van het klimaatakkoord wordt de financiële sector gevraagd om hier via acties invulling aan te geven. We willen daarom in 2050 een emissieneutrale ('**net zero**') belegger zijn. Daarvoor stemmen wij ons vermogen af op een reductie van de langetermijn-CO₂-intensiteit van gemiddeld 7% per jaar.

In 2023 hebben we meerdere acties genomen om ons doel te bereiken om onze uitstoot te verlagen: een aanzienlijk deel van onze stem- en engagementactiviteiten waren gericht op klimaatzaken, we beleggen in bedrijven die een positieve bijdrage leveren aan het klimaat via SDG-beleggingen en groene staatsobligaties, en we beleggen niet in bedrijven met substantiële negatieve activiteiten op het klimaat (kolenmijnen en teerzanden).

Doorlopen van beheercyclus duurzaamheidsrisico's

Het afgelopen jaar hebben wij het ESG-ricisomanagementproces in drie stappen doorlopen. In het kader hiernaast staan deze drie stappen beschreven.

Genoteerd onroerend goed

In samenwerking met onze fiduciaire vermogensbeheerder en een externe vermogensbeheerder is MVB geïntegreerd in de benchmark van de categorie beursgenoteerde vastgoedaandelen. De benchmark volgt met een **best-in-class** aanpak bedrijven met een hoge (MSCI) duurzaamheidsscore en houdt, vooruitkijkend, ook rekening met het klimaatbeleid van die bedrijven.

Stappen van de risicobeheercyclus duurzaamheidsrisico's

1. Opstellen longlist risico's. Als eerste identificeren wij de ESG-risico's op basis van meerdere externe bronnen (zoals MSCI en SFDR). Vervolgens stellen wij op basis van het bestaande Integraal Risicobeleid de risicobereidheid vast. Voor ieder risico maken we de impact van dat risico op de beleggingsportefeuille inzichtelijk en beoordelen we de materialiteit daarvan;

2. Opstellen shortlist risico's. Voor de ESG-risico's die als materieel worden gezien hanteren wij indicatoren waarmee we het risico vóór en na beheersing daarvan meten en beoordelen op basis van ons eigen MVB-beleid;

3. Opstellen en monitoren Key Risico Indicatoren (KRI's). We besteden de meeste aandacht aan de belangrijkste duurzaamheidsrisico's, de zogenaamde KRI's, die uit de prioritering naar voren komen. Dit doen we met een nieuw ontwikkeld dashboard.

Aandelen ontwikkelde en opkomende landen

Wij hebben de **SDG-maatwerkindices** geëvalueerd die wij gebruiken voor onze aandelenbeleggingen. Wij evalueerden of de indices voldeden aan de verwachtingen en welke winst op het gebied van duurzaamheid dit heeft opgeleverd.

Wij constateerden dat, zoals de intentie was, het aantal zogenoemde ESG-leaders in de maatwerkindices aanzienlijk hoger ligt dan in de brede marktbenchmark en dat de ESG-scores bovengemiddeld zijn. De **CO₂-intensiteit** in de op maat gemaakte indices is aanzienlijk lager ten opzichte van de brede benchmark,

met name in de indices voor opkomende landen. De bijdrage aan de gekozen **SDG's** ligt duidelijk hoger dan in de brede benchmark.

Komend jaar gaan wij verder met de evaluatie: welke aspecten hebben de verwachte toegevoegde waarde geleverd en waar willen we aanscherpen of bijsturen?

Update van het landenbeleid

In 2022 hebben we een **landenbeleid** geformuleerd. Dit beleid heeft als doel deze controversiële landen te identificeren waar we niet in willen beleggen, maar niet op een sanctielijst staan. Het afgelopen jaar hebben we het beleid vernieuwd door indicatoren te kiezen die ons nog beter helpen deze landen te herkennen.

Duurzame wet- en regelgeving: SFDR

Het afgelopen jaar hebben we de laatste stappen gezet in de naleving van de in 2022 geïntroduceerde **SFDR** wet- en regelgeving. We hebben, naast ons reguliere jaarverslag, verantwoording afgelegd over de duurzaamheidskenmerken van de beleggingsportefeuille. Dit blijven we de komende jaren doen.

Afronding IMVB convenant

Het IMVB-convenant voor pensioenfondsen, dat staat voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen, is een initiatief dat tot doel heeft om pensioenfondsen te stimuleren om verantwoord te beleggen en rekening te houden met sociale en milieukwesties in hun investeringsbeslissingen.

Het IMVB-convenant voor pensioenfondsen begon eind 2018 en liep af in 2022 met de laatste terugkoppeling op onze prestaties in 2023. Gedurende deze periode hebben wij gewerkt aan het implementeren van MVB in onze beleggingsportefeuille. Hoewel het IMVB-convenant voor pensioenfondsen is geëindigd, blijven we ons inzetten voor maatschappelijk verantwoord beleggen.

Biodiversiteit

We denken dat het behoud en de verbetering van biodiversiteit en bodemgezondheid van essentieel belang is voor een schoner milieu en de productie van voedzamer en gezond voedsel.

Wij hebben ons het afgelopen jaar verdiept in dit onderwerp om onze afhankelijkheden van en impact op ecosystemen goed te begrijpen en een beleidskader voor biodiversiteit op te stellen, als aanvulling op het klimaatkader dat we al eerder hadden geformuleerd. Dit gaan we de komende jaren uitbreiden. We zijn wel gestart met **engagement** over dit onderwerp met bedrijven.

*In onze rol als aandeelhouder streven wij ernaar om bij te dragen aan het behoud van biodiversiteit. Zo zijn we via onze **fiduciare vermogensbeheerder** in 2023 diverse dialogen gestart met grote voedselproducenten. We hebben het Franse Danone bijvoorbeeld gestimuleerd om zich meer toe te leggen op producten van plantaardige eiwitten en de mogelijkheid om de verpakkingen te recyclen.*

We zijn via onze fiduciare vermogensbeheerder ook aangesloten bij het nieuw opgerichte Nature Action 100, een samenwerkingsinitiatief voor engagement. Via dit initiatief worden bedrijven aangesproken in de sectoren die geacht worden van systeembelang te zijn voor het omkeren van natuur- en biodiversiteitsverlies in 2030. Onze fiduciare vermogensbeheerder behoort op dit moment tot het engagementteam dat in discussie is met Novo Nordisk en Sysco Corporation.

Vooruitblik 2024

De wereld staat voor een groot aantal uitdagingen op het gebied van milieu, maatschappij en politiek. De verwachtingen van de maatschappij, toezichthouders en pensioenfondsen ten aanzien van MVB groeien. We zetten ons in om op de lange termijn mee te groeien met deze verwachtingen. Dat doen we terwijl we tegelijkertijd oog houden voor het behalen van positieve financiële beleggingsresultaten.

Meer inzicht in klimaatprestaties

We streven ernaar om in 2024 het inzicht in de klimaatprestaties van onze beleggingen te vergroten door de gerapporteerde CO₂-uitstoot uit te breiden met zogenaamde scope 3-emissies. Scope 3 verwijst naar de indirecte emissies die voortvloeien uit de waardeketen van een organisatie, inclusief de emissies van leveranciers, klanten en eindgebruikers. Door de gerapporteerde CO₂-uitstoot uit te breiden met scope 3 kunnen we een vollediger beeld krijgen van de klimaatimpact van onze beleggingen.

Daarnaast streven we ernaar om data toe te voegen voor een aantal categorieën waarvan we nog niet over MVB-informatie beschikten, zoals staatsobligaties. Het toevoegen van deze categorie aan het overzicht met klimaatprestaties stelt ons in staat om ook de klimaatimpact van overheidsfinanciering mee te nemen in onze beleggingsbeslissingen.

Dit betekent niet direct dat we scope 3-informatie direct integreren in onze beleggingen. We zien dat de databeschikbaarheid nog beperkt is om goed op te kunnen sturen. Per categorie beoordelen we of de data van voldoende kwaliteit is.

Bedrijfsobligaties

In 2023 hebben we besloten om te investeren in bedrijfsobligaties waarbij het toegestane universum alleen bestaat uit uitgevers die voldoen aan specifieke duurzaamheidscriteria.

Door ons te concentreren op bedrijfsobligaties van duurzame uitgevers, kunnen we onze beleggingsportefeuille in lijn brengen met onze duurzaamheidsdoelstellingen. Deze criteria hebben betrekking op verschillende aspecten, zoals milieuprestaties, sociale impact, goed ondernemingsbestuur en ethische normen. We zullen alleen investeren in obligaties van bedrijven die aan deze minimum duurzaamheidscriteria voldoen.

In 2024 zal deze aanpak binnen de categorie bedrijfsobligaties worden geïmplementeerd.

Staatsobligaties van opkomende landen

In 2023 hebben we besloten om te investeren in nieuwe beleggingsfondsen voor staatsobligaties van opkomende markten (EMD). Deze fondsen bieden ons de mogelijkheid om te profiteren van de groeipotentie en diversificatievoordelen die opkomende markten bieden.

Het **landenbeleid** is volledig geïntegreerd in de beleggingsportefeuille, wat betekent dat er specifieke richtlijnen en criteria zijn opgesteld met betrekking tot de landen waarin we zullen beleggen. Deze richtlijnen helpen ons om zorgvuldig te selecteren welke opkomende markten het meest geschikt zijn voor investeringen, rekening houdend met duurzaamheidsaspecten.

1 | Kernpunten &
voortuitblik

2 | **Onze MVB
overtuigingen & aanpak**

3 | Sturen op
broeikasgasreductie

4 | Sturen op
duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie &
actief eigenaarschap

6 | Screening &
uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

2 | ONZE MVB OVERTUIGINGEN & AANPAK

Onze MVB overtuigingen & aanpak

MVB overtuigingen

HNPF wil voor de deelnemer, gewezen deelnemer of pensioengerechtigde een betrouwbaar en goed pensioen verzorgen. Hiernaast willen we ook een positieve bijdrage leveren aan de maatschappij en proberen we de negatieve bijdrage aan de maatschappij te minimaliseren.

Onderstaande standpunten vinden we belangrijk als het gaat om MVB:

1. Een beter rendements-risicoprofiel door middel van MVB;
2. Maatschappelijke bijdrage met aandacht voor Klimaat, Gezondheid & Welzijn en Duurzame Gemeenschappen;
3. Beheersen van financiële en niet-financiële risico's;
4. Belanghebbenden betrekken is belangrijk; en
5. Vermijden van negatieve maatschappelijke impact.

De duurzaamheidsthema's Klimaat, Gezondheid & welzijn en Duurzame Gemeenschappen zijn gekoppeld aan de volgende duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (**SDG's**):

- SDG 3: Goede Gezondheid & Welzijn;
- SDG 7: Schone Energie;
- SDG 11: Duurzame gemeenschappen;
- SDG 13: Klimaatactie.

Een uitgebreide toelichting waarom wij deze standpunten belangrijk vinden en hoe de interne organisatie rondom MVB is georganiseerd is te vinden in ons **MVB-beleid**.

MVB risicobeheercyclus

Duurzaamheid is een integraal onderdeel van de **beleggingscyclus**. We houden hierbij rekening met duurzaamheidsrisico's, waaronder financiële, reputationele en operationele risico's. Deze risico's worden nauwkeurig geëvalueerd en beheerd tijdens elke fase van de **risicobeheercyclus**.

Op basis van de geïdentificeerde risico's, maakt HNPF gerichte beleggingskeuzes. Het streven is om te investeren in lijn met de MVB-doelstellingen en de risicotolerantie van het Fonds. Dit met zo min mogelijk concessies op belangrijke beleggingsaspecten zoals rendement en diversificatie. Een verdere toelichting op de risicobeheercyclus en de risicohouding van HNPF staat beschreven in het MVB-beleid van het Fonds.

MVB-instrumenten om onze duurzaamheidsdoelstellingen te behalen

Om onze MVB-doelstellingen te behalen maken we gebruik van de volgende instrumenten.

Sturen op duurzaamheidsthema's

HNPF wil beleggen in oplossingen die positief bijdragen aan de duurzaamheidsthema's die het heeft gekozen. Dit doen we door ons te richten op beleggingen die bijdragen aan de gekozen SDG's en op beleggingen die een positieve impact realiseren op de duurzaamheidsthema's Klimaat, Gezondheid & Welzijn en Duurzame Gemeenschappen. Bij het selecteren van deze beleggingen kijken we naar de volgende criteria:

- De belegging draagt bij aan verdere verduurzaming van de portefeuille en onze MVB doelen;
- De belegging levert een positieve bijdrage aan Klimaat, Gezondheid en Welzijn of Duurzame Gemeenschappen;
- De belegging resulteert niet in een verslechtering van het risico/rendementsprofiel; en
- De belegging past binnen het risicobeheer van HNPF.

Daarnaast willen we voorkomen dat onze beleggingen negatieve impact hebben op verschillende duurzame onderwerpen. Wij houden daar rekening mee in de selectie van beleggingen en monitoren dit regelmatig.

MVB-integratie

Bij het selecteren van externe vermogensbeheerders en beleggingsinstellingen houden we rekening met hoe zij duurzaamheid in hun beleggingsproces integreren. Het is belangrijk dat duurzaamheid een geïntegreerd onderdeel is van de aanpak van deze partijen. Daarbij wordt bijvoorbeeld gekeken of de

beleggingsfondsen een **Best-in-Class** methode hanteren, gebruikmaken van **duurzame benchmarks**, een CO₂e-reductiepad volgen en of onze duurzaamheidsthema's voldoende aandacht krijgen.

Actief aandeelhouderschap

Dialoog We voeren de dialoog met bedrijven en externe managers om de klimaatverandering onder de aandacht te brengen en de algemene standaarden binnen een bedrijfstak of keten te verbeteren. Voor sommige dialogen werken we samen met andere partijen (bijvoorbeeld **Platform Living Wage Financials** en **Climate 100+**).

Stemrecht We oefenen ons stemrecht uit om duidelijk te maken wat wij vinden van de manier waarop ondernemingen in onze portefeuilles met MVB-kwesties omgaan. Daarbij ligt onze focus op Gezondheid & Welzijn, Duurzame Gemeenschappen en Klimaat.

Class Actions Als aandeelhouder komen we samen met andere beleggers in actie bij (vermoeden van) wanbestuur, zoals fraude, corruptie en omkoping binnen een bedrijf. We laten ons dan bijstaan door partijen die gespecialiseerd zijn in **class actions**.

Screening

De bedrijven waarin we beleggen moeten voldoen aan de Global Compact Principles (**UNGCP**) en de OESO-richtlijnen. Deze richtlijnen zijn opgesteld door de Verenigde Naties en hebben betrekking op het naleven van kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en (anti-)corruptie. Indien we constateren dat een van onze (sub)portefeuilles direct belegt in bedrijven die handelen in strijd met deze principes, gaan we via onze fiduciaire vermogensbeheerder in dialoog met deze bedrijven.

Uitsluitingen

Wij willen alleen beleggen in bedrijven en/of landen die voldoen aan onze MVB-overtuigingen. Daarom sluiten we bedrijven uit die de grootste negatieve impact hebben op het klimaat binnen hun sector. Daarnaast worden bedrijven en landen uitgesloten die betrokken zijn bij ernstige schendingen van mensenrechten en andere ethische criteria. Bij het uitsluiten van landen richten we ons op staatsobligaties en staatsgerelateerde bedrijven, maar niet op alle bedrijven binnen die landen.

1 | Kernpunten & vooruitblik

2 | Onze MVB overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op broeikasgasreductie

4 | Sturen op duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie & actief eigenaarschap

6 | Screening & uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

3 | STUREN OP BROEIKASGAS REDUCTIE

Onderweg naar Parijs: klimaatneutraal in 2050

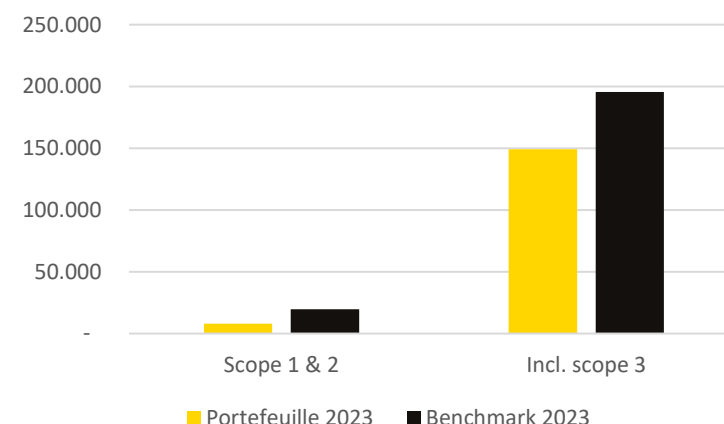
Wij ondersteunen de doelstelling van het **Klimaatakkoord** om de uitstoot van de schadelijke broeikasgassen (**CO₂e**) wereldwijd terug te dringen en daarmee de negatieve impact op het klimaat te beperken en uiteindelijk zelfs te voorkomen.

Hierbij richten we ons op drie hoofdzaken:

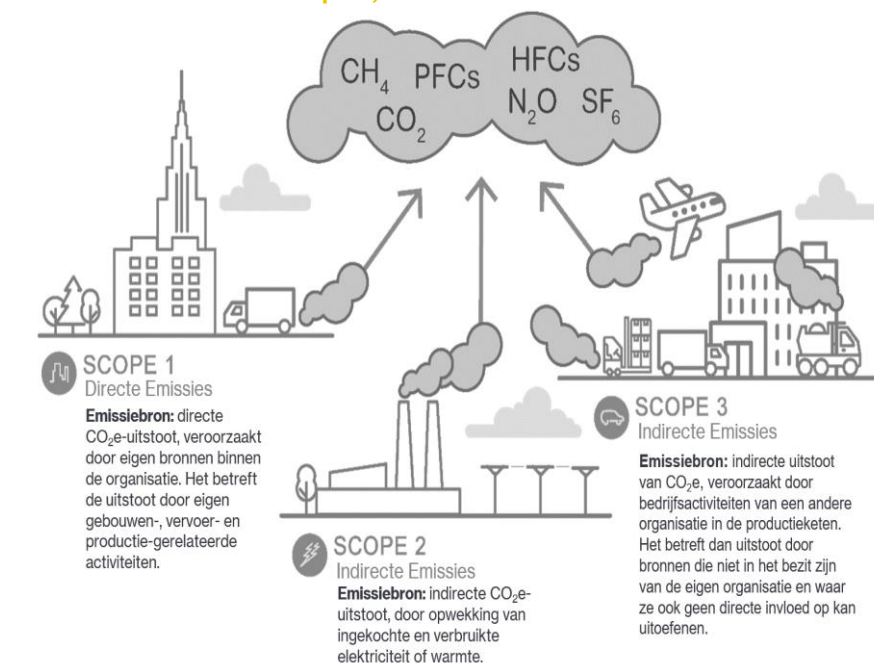
- Het reduceren van de CO₂e in de portefeuille naar **net zero** in 2050. Het doel is uiteindelijk klimaatneutraal te zijn;
- Inzicht hebben in de blootstelling naar mogelijke '**stranded assets**'; en
- Het vermijden van beleggingen in CO₂e-intensieve bedrijven zoals kolenmijnen.

De onderstaande tabel en rechter figuur tonen de emissie van bedrijven in de beursgenoteerde beleggingsportefeuille¹ gedurende 2023 en laten zien hoe de portefeuille heeft gepresteerd ten opzichte van de brede markt (benchmark zonder integratie van duurzaamheid).

De tabel laat zien dat de beleggingen van de kring beduidend minder CO₂e hebben uitstoten ten opzichte van deze benchmark. In Bijlage III is een toelichting opgenomen hoe de emissiedata tot stand is gekomen.

Wat betekent CO₂e scope 1, 2 & 3?

	TRANSPARANTIE BEDRIJVEN	EMISSIE (ton CO ₂ e)		RELATIEVE CO ₂ e VOETAFDRIJK
	Aantal / weging	Scope 1&2	Incl. scope 3	Per euro mln. geïnvesteerd
Portefeuille 2023	96.0% / 97.0%	8.067	149.082	25
Benchmark 2023	94.0% / 97.0%	19.689	195.562	66
Vershil		-59%	-24%	-61%
Portefeuille 2022	76.0% / 95.0%	8.456	96.644	35
Benchmark 2022	76.0% / 94.0%	19.579	153.670	81

¹ Dit betreft de categorieën aandelen, (investment grade en hoogrentende) bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed. De klimaatanalyses in dit

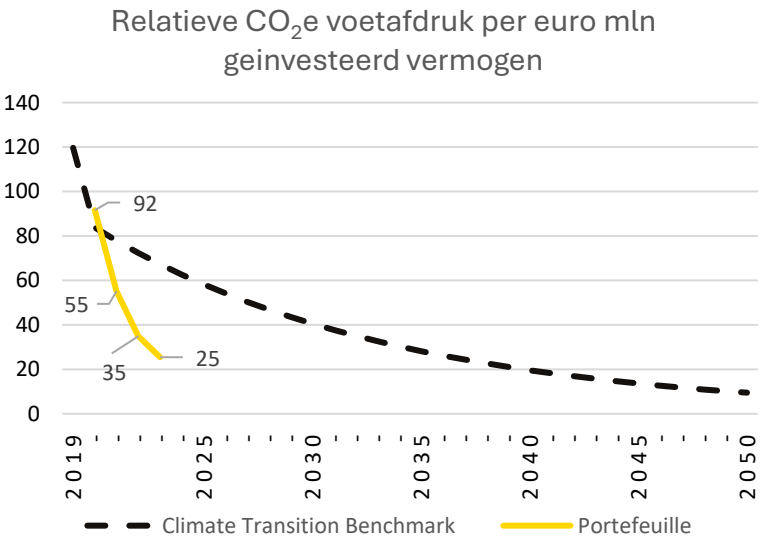
hoofdstuk zijn gemaakt binnen deze categorieën. De gebruikte data zijn afkomstig van dezelfde dataprovider. Bron: ISS, 2023

Relatieve CO₂e voetafdruk van de beursgenoteerde portefeuille

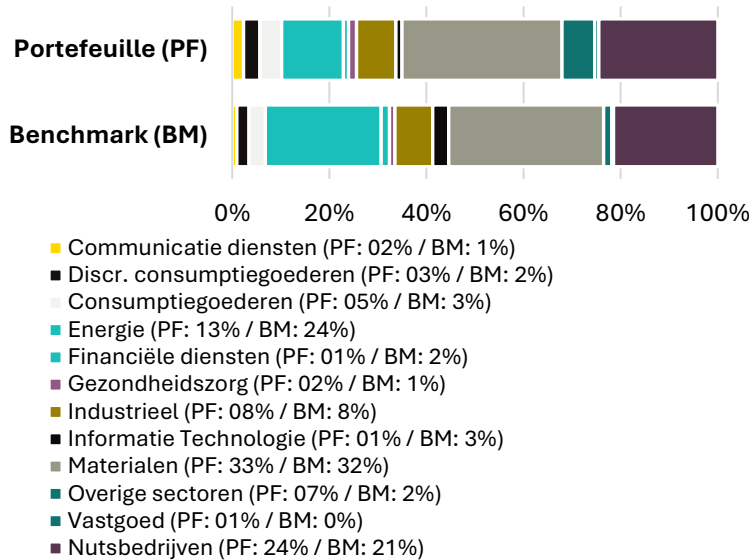
HNPF wil voldoen aan het klimaatakkoord van Parijs, dat uitgaat van een stapsgewijze afname van CO₂e. Daarom volgen wij het pad van de Climate Transition Benchmark (CTB).

Onderstaande grafiek geeft weer hoe de relatieve CO₂e voetafdruk (scope 1 & 2 emissies) van de portefeuille afneemt ten opzichte van het startpunt van de CTB; de beursgenoteerde portefeuille ultimo 2019 zonder integratie van duurzaamheid. Vanaf 2019 hebben we stappen gezet die per ultimo 2023 hebben geresulteerd in een daling van 62% CO₂-uitstoot t.o.v. CTB-benchmark (67). Onderstaande grafiek toont aan dat de beursgenoteerde beleggingsportefeuille voldoet aan de doelstelling en voorloopt op het CO₂e-reductiepad van de CTB.

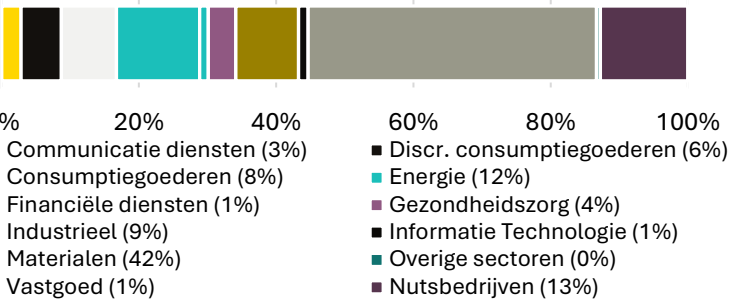
CO₂e voetafdruk per sector

De volgende grafiek laat de verdeling van het belegd vermogen naar sectoren zien op basis van de CO₂e-voetafdruk. De sector Materialen heeft verreweg de grootste CO₂e-voetafdruk, gevolgd door de sectoren Energie en Nutsbedrijven.

Financiële impact door fysieke klimaatrisico's

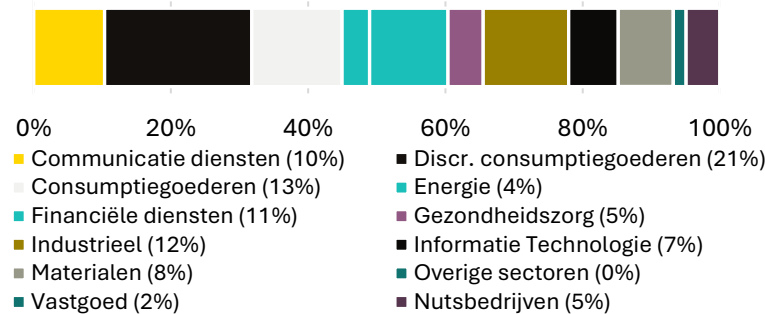
Als de wereldwijde klimaatdoelstellingen niet worden behaald, kan het aantal overstromingen, droogtes en stormen toenemen. We hebben een inschatting gemaakt van de mogelijke financiële gevolgen hiervan. De volgende figuur laat zien welke sectoren de meeste bijdrage leveren aan dit risico.

Financiële impact door transitierisico: vermijden van klimaat intensieve bedrijven

Naast fysieke klimaatrisico's ontstaan er ook **transitierisico's** door de manier waarop de maatschappij met klimaatrisico's omgaat. Op korte termijn moeten we een energietransitie doormaken, wat het risico van zogenoemde **stranded assets** met zich meebrengt.

Onderstaande figuur toont de bijdrage per sector aan de totale potentiële negatieve financiële impact van transitierisico's in de portefeuille.

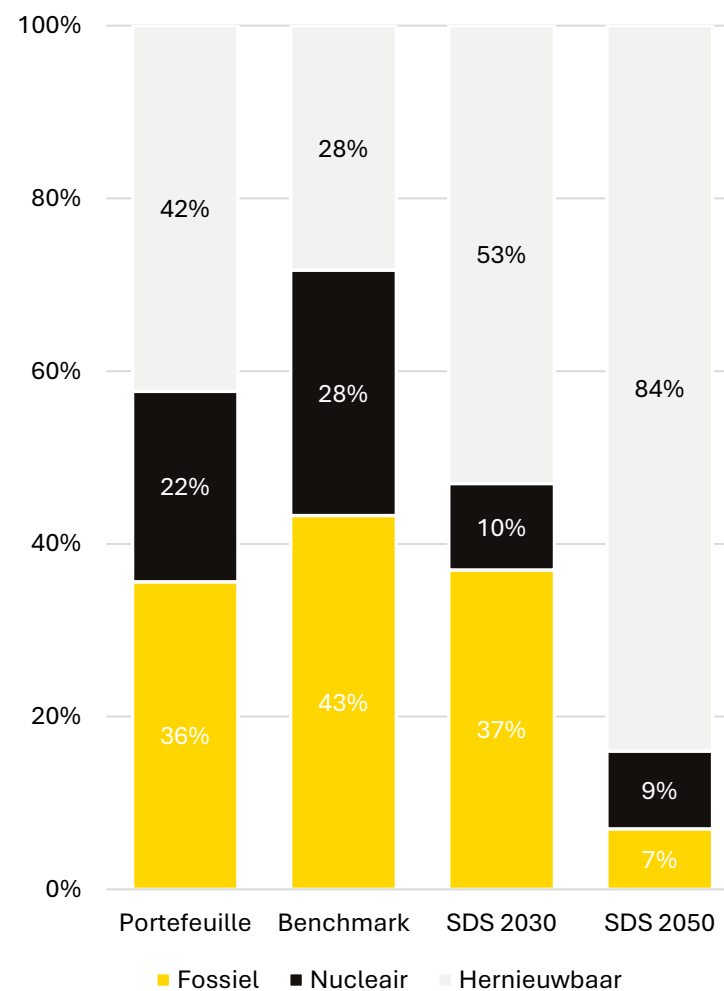

Brandstoffen die de meest negatieve invloed hebben op het klimaat, zoals kolen, zouden als eerste een stranded asset kunnen worden. Voor een emissievrije toekomst is het essentieel dat we de huidige energiemix vervangen door hernieuwbare energiebronnen. Nutsbedrijven die nog steeds vertrouwen op fossiele brandstoffen lopen, zonder een vervangingsplan te hebben, het risico op stranded assets.

In de figuur hiernaast wordt een inschatting weergegeven van de energiebronnen die nu vertegenwoordigd zijn in de portefeuille en in de brede marktbenchmark, en hoe de portefeuille eruit zou moeten zien in 2030 en 2050 om in lijn te komen met het energietransitie-pad dat beschreven is in het Sustainable Development Scenario (SDS) van het International Energy Agency (IEA).

Uit de grafiek blijkt dat wij al minder in fossiele energiebronnen beleggen. Om de klimaatdoelstellingen te realiseren zal het aandeel van hernieuwbare energiebronnen de komende jaren verder moeten groeien. Wij spannen ons in om met onze beleggingsportefeuille hier een bijdrage aan te leveren.

1 | Kernpunten & vooruitblik

2 | Onze MVB overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op broeikasgasreductie

4 | Sturen op duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie & actief eigenaarschap

6 | Screening & uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

4 | STUREN OP DUURZAAMHEIDS THEMA'S

Sturen op duurzaamheidsthema's

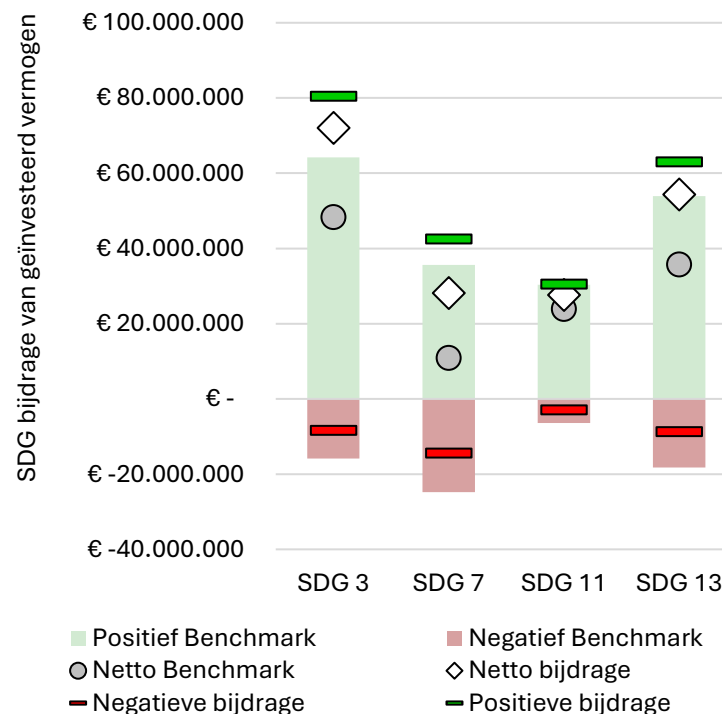
HNPf richt zich op beleggingen die een positieve bijdrage leveren aan de duurzaamheidsthema's Klimaat, Gezondheid & Welzijn en Duurzame Gemeenschappen. Voor beleggingen op de beurs kijken we vooral naar de positieve en negatieve bijdrage van de beleggingen op de SDG's 3 (Goede gezondheid & welzijn), 7 (Schone Energie), 11 (Duurzame Gemeenschappen) en 13 (Klimaatactie). Voor de illiquide beleggingen zoals hypotheek en niet-genoteerd vastgoed kijken we naar andere indicatoren, passend bij onze duurzaamheidsthema's.

SDG bijdrage van de beursgenoteerde portefeuille

In de beursgenoteerde portefeuille worden alle beleggingen in aandelen, bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed beoordeeld op hun **SDG-bijdrage**. De grafiek aan de rechterkant laat zien welke positieve en negatieve bijdrage de beursgenoteerde portefeuille heeft op de focus SDG's in 2023.

In het totaal heeft de beursgenoteerde portefeuille een netto bijdrage op de focus SDG's geleverd van €182 miljoen (€ 217 miljoen positieve bijdrage en € 34 miljoen negatieve bijdrage).

Hoewel onze beleggingen netto een positieve bijdrage leveren aan de focus SDG's, benadrukt de hoeveelheid negatieve bijdrage het belang van verdere verduurzaming binnen onze portefeuille.

Groene staatsobligaties voor een positieve bijdrage aan het klimaat

Een behoorlijk deel van de beleggingsportefeuille is belegd in staatsobligaties van stabiele landen zoals Nederland, Duitsland en Frankrijk. Het geldt dat deze landen ophaalt met deze staatsobligaties kan in principe voor alle doeleinden worden gebruikt. In het geval van een **groene obligatie** mag de opbrengst van de obligatie echter uitsluitend worden gebruikt om specifieke duurzame milieuprojecten te financieren. Op dezelfde wijze zijn er ook **sociale** en **duurzame obligaties**.

De kring belegt in dergelijke staatsobligaties. Per eind 2023 was circa 12% (€33,1 miljoen) van alle staatsobligaties in de portefeuille een groene, sociale of duurzame obligatie. Onderstaande grafiek toont aan op welke SDG's deze staatsobligaties een positieve bijdrage leveren.

Verduurzamen van vastgoed

De vastgoedsector is de afgelopen jaren steeds meer gericht op duurzaamheid. Gebouwen worden energie-efficiënter gemaakt met slimme technologieën en er is aandacht voor CO₂-reductie. Duurzame energiebronnen worden geïntegreerd in gebouwen. Deze ontwikkelingen dragen bij aan een milieuvriendelijkere en toekomstbestendige vastgoedsector, met economische voordelen voor eigenaren en gebruikers.

Naast klimaatgerelateerde aspecten richt de vastgoedsector zich steeds meer op sociale aspecten van MVB. Er is aandacht voor het creëren van inclusieve gemeenschappen, betaalbaar wonen, toegankelijkheid voor mensen met een beperking en het stimuleren van lokale werkgelegenheid. Dit draagt bij aan een sociaal verantwoorde en gezonde samenleving.

Bij het selecteren van vastgoedfondsen houden we rekening met deze duurzaamheidsaspecten en richten we ons met name op duurzaamheidsscores zoals de Global Real Estate Sustainability Benchmark (**GRESB**).

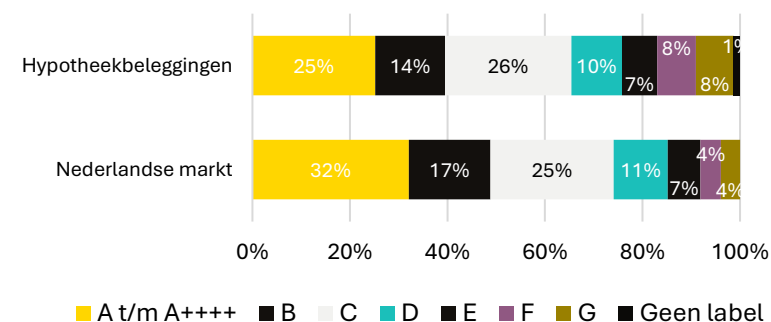
Gemiddeld hebben de niet-genoteerde vastgoedbeleggingen in de portefeuille van de kring een GRESB score van 92.

Focus op klimaat binnen hypotheek

De kring belegt ook in Nederlandse hypotheekfondsen. We vinden het belangrijk om ook via deze beleggingen een positieve bijdrage te leveren aan het klimaat. Dit kan bijvoorbeeld door het aanbieden van **duurzaamheidsdepots**. We letten erop dat deze depots actief worden aangeboden. Ook is het wenselijk als hypotheekbeheerders tools aanbieden aan hun klanten om hen te helpen bij het verduurzamen van hun huis, zoals kosten-baten analyses voor duurzame investeringen en hulp bij het vinden van geschikte aannemers en installateurs.

Een belangrijke metriek waarop de duurzaamheid van een hypotheekbeheerder wordt gemeten is het energielabel van de woningen waaraan de hypotheek is gekoppeld. Onderstaande grafiek toont de energielabelverhouding van de portefeuille ten opzichte van de brede Nederlandse markt. Hieruit valt te concluderen dat onze hypotheekbeleggingen minder duurzaam zijn vergeleken met de Nederlandse markt. Op dit moment spreken we via de fiduciair vermogensbeheerder veel met de externe hypotheekbeheerders over wat zij kunnen doen op het gebied van duurzaamheid. Op dit vlak worden geleidelijk verdere stappen gezet.

Energielabelverhouding portefeuille vs. de Nederlandse markt

1 | Kernpunten & vooruitblik

2 | Onze MVB overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op broeikasgasreductie

4 | Sturen op duurzaamheidsthema's

5 | **MVB-integratie & actief eigenaarschap**

6 | Screening & uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

5 | MVB-INTEGRATIE & ACTIEF EIGENAARSCHAP

MVB-integratie & actief eigenaarschap voor een duurzame basis

Met Best-in-class beleggen de duurzame bedrijven selecteren

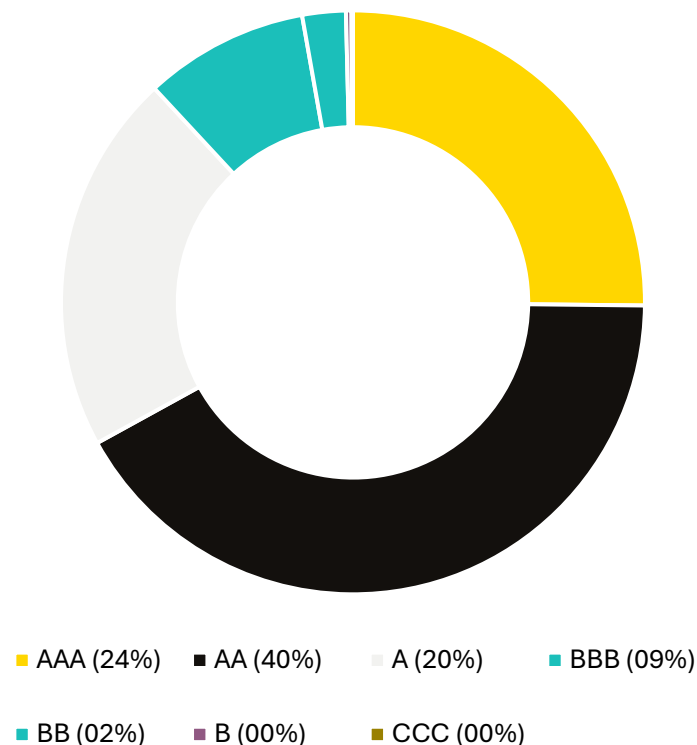
Waar mogelijk hanteren we een **'best-in-class'** aanpak. Hiermee streven we alleen te beleggen in ondernemingen die goed scoren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. **Goed ondernemingsbestuur** is daarvan een belangrijk onderdeel.

27% van de fonds-/mandaatbeheerders waarin de kring is belegd hanteert een Best-in-Class beleid. Voor de komende jaren zetten we ons in om dit percentage stap voor stap te verhogen.

De selectie van ondernemingen die goed scoren op MVB-gebied wordt bepaald op basis van **'ESG-ratings'**.

De ESG-rating is een belangrijke indicator bij de keuze met welke bedrijven een gesprek wordt gevoerd om te werken aan hun duurzaamheid. Aan de hand van het Best-in-Class beleid worden bedrijven met een rating lager dan "B" uit de portefeuille verwijderd.

De volgende diagram toont dat er van de beleggingen met een ESG-rating nagenoeg geen beleggingen zijn in bedrijven met de laagste rating (CCC) en bedrijven met een B-rating.

In gesprek met bedrijven voor een duurzamere wereld

We gaan de dialoog aan met bedrijven om aan te geven wat wij belangrijk vinden. We willen op deze manier bedrijven aansporen om positieve veranderingen te realiseren. Deze gesprekken worden ook wel **engagement** genoemd.

De engagement-activiteiten worden niet uitgevoerd door HNPf zelf maar uitbesteed aan de extern vermogensbeheerders en de **fiduciare beheerder**. Daarnaast zoekt het Fonds samenwerking op met andere partijen. De dialoog wordt op drie verschillende lagen gevoerd:

1. engagement via onze fiduciare vermogensbeheerder;
2. engagement via de beheerders van de beleggingsfondsen waarin de kring belegt;
3. engagement door aansluiting bij engagement-initiatieven (bijv. **Climate Action 100+**).

1. Engagement door de fiduciare vermogensbeheerder

Het **fiduciare vermogensbeheer** van de kring is uitbesteed aan Van Lanschot Kempen. Naast algemeen vermogensbeheer ondersteunen zij ons ook in het integreren van duurzaam beleggen, waar engagement deel van uitmaakt.

In 2023 is de fiduciare vermogensbeheerder van HNPf in gesprek gegaan met de vermogensbeheerders in de beleggingsportefeuille, en heel gericht met een aantal bedrijven in de beleggingsportefeuille. In samenwerking met andere beleggers is

in totaal met 130 bedrijven een dialoog aangegaan. Niet al deze bedrijven zitten nu in onze portefeuille.

Bijlage I toont een overzicht van de engagements die zijn uitgevoerd door de fiduciair vermogensbeheerder namens de kring, per onderwerp (Ecologie, Sociaal, Governance).

De Strijd om Onafhankelijkheid bij Deere & Co.

In het begin van 2022 heeft Northern Trust, namens het pensioenfonds, zijn bezorgdheid geuit over het feit dat Deloitte al 113 jaar betrokken is als externe auditor bij Deere & Co. Het pensioenfonds is van mening dat onafhankelijkheid een essentieel kenmerk is van een betrouwbare en geloofwaardige audit. Een dergelijke langdurige relatie kan deze onafhankelijkheid in gevaar brengen.

Tijdens de aandeelhoudersvergadering van het bedrijf heeft Northern Trust daarom om een plan voor het wisselen van auditors gevraagd. Deere & Co begreep de zorgen, maar was van mening dat de voordelen van een langdurige samenwerking opwegen tegen het wisselen van auditors.

Vanwege gebrek aan resultaat en aanhoudende zorgen is in 2023 aanbevolen om tegen de voorzitter van de auditcommissie te stemmen en tegen de goedkeuring van de externe auditor Deloitte.

Bron: Northern Trust (Federated Hermes EOS)

2. Engagement door beleggingsfondsen en -mandaten

De fiduciaire vermogensbeheerder heeft namens de kring gesprekken gevoerd met de externe vermogensbeheerders die het pensioenvermogen beheren. Doel van de gesprekken was om te beoordelen of het MVB-beleid dat zij voeren in lijn is met ons MVB-beleid.

Circa 52% van de externe vermogensbeheerders in de portefeuille van de kring voert engagement uit op de bedrijven waarin wordt belegd.

3. Gezamenlijk het gesprek aangaan met ondernemingen

HNPF is via de fiduciair vermogensbeheerder aangesloten bij Climate Action 100+. Via dit samenwerkingsverband gaat een grote groep vermogensbeheerders en eigenaren, waaronder pensioenfondsen, de dialoog aan met bedrijven in CO₂-intensieve sectoren. Het gaat om 166 bedrijven die verantwoordelijk zijn voor 80% van de wereldwijde industriële emissie.

Het doel is om de opwarming van de aarde te beheersen en de transitie te maken naar een klimaatneutrale economie. Het Climate Action 100+ wil het bestuurlijk raamwerk van bedrijven verbeteren, en de manier waarop zij over klimaat(plannen) rapporteren.

HNPF is via de fiduciair vermogensbeheerder ook aangesloten bij Nature Action 100. Dit is een wereldwijd engagementinitiatief dat zich richt op het stimuleren van ambitie en actie bij bedrijven om natuur- en biodiversiteitsverlies om te keren. Investeerders die deelnemen aan het initiatief gaan in gesprek met bedrijven in sectoren die als hierbij belangrijk worden beschouwd.

De Klimaatdoelen van Danone Onder de Loep

Danone, een Frans voedings- en drankenbedrijf, heeft aan het einde van 2022 klimaatdoelstellingen aangekondigd die zijn afgestemd op het klimaatakkoord van Parijs.

Tijdens gesprekken met Danone heeft Northern Trust, namens het pensioenfonds, aangedrongen op transparantie over hoe deze nieuwe doelstellingen en bijbehorende strategieën worden weerspiegeld in de financiële verslaglegging.

Helaas ontbrak in het daaropvolgende jaarverslag van Danone de informatie over hoe het bedrijf en de auditor rekening hebben gehouden met de klimaatdoelstellingen bij het opstellen van de jaarrekening. Hierdoor is aanbevolen om tegen de jaarrekening te stemmen tijdens de algemene vergadering van aandeelhouders in april 2023.

Bron: Northern Trust (Federated Hermes EOS)

Een Duurzame Toekomst in de Chemische Industrie

Met LyondellBasell, een chemisch bedrijf, worden al sinds 2017 actief gesprekken gevoerd om de impact van de bedrijfsactiviteiten op het milieu te verminderen.

Deze inspanningen hebben geleid tot positieve resultaten, zoals het publiceren van het eerste TCFD (*Task Force on Climate-related Financial Disclosures*)-rapport in 2019, het openbaar maken van de scope 3-emissies in 2021 en het vaststellen van een concrete doelstelling met betrekking tot de scope 3-emissies tegen het einde van 2022.

In 2023 zijn verdere gesprekken gevoerd om duurzaamheidsrisico's binnen het bedrijf aan te pakken, waarbij analyses zijn uitgevoerd om klimaatrisico's en fysieke transitierisico's nauwkeurig te identificeren. Hoewel de aanpak nog in ontwikkeling is, is LyondellBasell vastbesloten om de potentiële financiële impact van deze risico's verder te kwantificeren.

Bron: Beleggingsfonds Northern Trust, 2023

Invloed uitoefenen door te stemmen

HNPF wil ondernemingen aanzetten tot een duurzamer beleid door middel van stemmen op aandeelhoudersvergaderingen. Hoog op de agenda staan belangrijke onderwerpen zoals een rechtvaardig beloningsbeleid, het bevorderen van goede arbeidsomstandigheden en het respecteren van mensenrechten.

Wij stemden via de extern vermogensbeheerders in veel gevallen tegen de voorstellen van het management. Dat kon verschillende redenen hebben. Deze stemmingen betreffen vaak zaken als overnamebeschermingen, reorganisaties, vergoedingen van het management en aandelenuitgiften maar kunnen ook over MVB-onderwerpen gaan. We hebben bijvoorbeeld tegen het bestuur van Alphabet gestemd (zie het voorbeeld).

Wij stemden relatief vaak tegen voorstellen van andere aandeelhouders, vooral als deze voorstellen een negatieve impact zouden hebben op onze duurzaamheidsthema's.

De tabel in Bijlage II toont een gedetailleerd overzicht van het stemgedrag per beleggingsfonds en -mandaat.

Stemmen tegen het management van Alphabet voor meer transparantie over hun lobbyactiviteiten en klimaatdoelen

Alphabet, het moederbedrijf van Google, is een multinational die wereldwijd bekend staat om zijn technologie- en internetgerelateerde diensten. In 2023 vond er een belangrijke stemming plaats over het publiceren van een rapport over een raamwerk waarmee het bedrijf zijn lobbyactiviteiten afstemt op klimaatdoelen. Hoewel het management tegenstemde, hebben wij als aandeelhouder vóór gestemd.

Een dergelijk rapport zorgt voor een betere transparantie van het bedrijf om afwijkingen tussen Alphabet's klimaatdoelen en hun lobbyactiviteiten aan te kunnen pakken. Ook kan Alphabet met dit rapport ook aangeven hoe het bedrijf eventuele geïdentificeerde risico's beheerst. Door het publiceren van een dergelijk rapport laat Alphabet zien dat het zich inzet voor transparantie en verantwoordingsplicht. Daarnaast geeft het ook een goed inzicht in de manier waarop het bedrijf omgaat met lobbyactiviteiten en de impact daarvan op de klimaatdoelen.

Bron: Beleggingsfonds Northern Trust, 2023

1 | Kernpunten & vooruitblik

2 | Onze MVB overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op broeikasgasreductie

4 | Sturen op duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie & actief eigenaarschap

6 | Screening & uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

6 | SCREENING & UITSLUITINGEN

Screening & uitsluitingen om nadelige effecten van beleggen te voorkomen

Wettelijke uitsluitingen van landen en/of bedrijven

Wij willen niet beleggen in bedrijven of landen waarvoor een wettelijk besluit tot een handelsembargo door de Europese Unie (EU Sanctielijst) of de Verenigde Naties (VN Veiligheidsraad Sanctielijst) is afgegeven.

Ook willen we niet beleggen in ondernemingen die betrokken zijn bij de productie, toelevering, distributie of verkoop van **controversiële wapens**. Alleen als er binnen beleggingsfondsen voor een heel klein deel belegd wordt in deze wapens is dit wettelijk gezien geoorloofd. De kring heeft geen beleggingen in ondernemingen die in verband worden gebracht met controversiële wapens.

Uitsluiten van landen vanuit MVB-overtuigingen

Hoewel sommige landen niet op een sanctielijst staan en het mogelijk is om erin te beleggen, kunnen we er toch voor kiezen om dit vanuit duurzaamheidsredenen niet te doen.

We hebben een **landenbeleid** opgesteld om te bepalen waarin wel en niet kan worden belegd. Dit beleid houdt rekening met ESG-factoren die bepalen of een land als belegbaar wordt beschouwd. Als een land door het landenbeleid als niet-belegbaar wordt geclassificeerd, wensen we hier niet in te beleggen. Dit betekent

dat we binnen die landen niet beleggen in staatsobligaties of staatsgerelateerde bedrijven. Bedrijven die niet staatsgerelateerd zijn kunnen echter nog steeds worden opgenomen in de beleggingsportefeuille.

Het landenbeleid zorgt ervoor dat er naast de 22 landen die worden uitgesloten vanuit wettelijke uitsluitingen, er nog 47 landen zijn die additioneel worden uitgesloten vanwege duurzaamheidsredenen.

Screenen van bedrijven die maatschappelijke normen ernstig overschrijden

We willen niet beleggen in bedrijven die ernstige negatieve impact veroorzaken op de maatschappij. Als een bedrijf dit toch doet, kiezen we ervoor om het bedrijf uit te sluiten. Om dergelijke bedrijven te identificeren gebruiken we de UN Global Compact Principles (**UNGCP**) als maatstaf.

Ondernemingen die negatief scoren op de UNGCP moeten doorgaans kosten maken om schade te herstellen, onder andere door juridische claims. Het overschrijden van deze normen heeft naast maatschappelijke en reputationele gevolgen dus vaak ook financiële gevolgen.

Per eind 2023 heeft de kring geen beleggingen in ondernemingen die de UNGCP ernstig schenden.

De betreffende ondernemingen komen in aanmerking voor engagement. Bij onsuccesvolle engagement komen deze bedrijven in aanmerking voor uitsluiting.

Uitsluiten van bedrijven om negatieve effecten op de duurzaamheidsthema's te voorkomen

HNPF heeft als doel om de negatieve impact van beleggingen op het milieu en de maatschappij te vermijden en het risico op waardevermindering te voorkomen. Daarom is er een inventarisatie gemaakt van de belangrijkste (potentiële) negatieve effecten met betrekking tot de duurzaamheidsthema's Klimaat, Goede Gezondheid & Welzijn en Duurzame Gemeenschappen. Een voorbeeld van zo'n negatief effect is tabaksconsumptie.

Roken brengt ernstige schade toe aan de gezondheid en daarom heeft HNPF besloten niet te willen beleggen in bedrijven die betrokken zijn bij de productie, toelevering, distributie en/of verkoop van tabak en tabak gerelateerde producten. De kring heeft geen beleggingen in ondernemingen die inkomsten halen uit tabak.

Ook bedrijven die actief zijn in het mijnen van kolen of energie opwekken uit kolen sluiten wij uit, vanwege de negatieve impact op het klimaat. De uiteindelijke lijst met landen en bedrijven waar HNPF niet in wenst te beleggen, oftewel de **uitsluitingslijst**, is gepubliceerd op onze website www.hnfp.nl.

1 | Kernpunten & vooruitblik

2 | Onze MVB overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op broeikasgasreductie

4 | Sturen op duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie & actief eigenaarschap

6 | Screening & uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

7 | DEFINITIELIJST

Definitielijst

Actief eigenaarschap

Actief eigenaarschap verwijst naar de betrokkenheid en verantwoordelijkheid van een investeerder bij het beheren en beïnvloeden van de (ESG-) prestaties van een bedrijf waarin hij of zij heeft geïnvesteerd. Het houdt in dat de investeerder niet alleen passief toekijkt, maar actief deelneemt aan de besluitvorming en de strategie van het bedrijf.

Akkoord van Parijs

Een in december 2015 ondertekende internationale overeenkomst met als doel klimaatverandering tegen te gaan en de investering in een duurzame koolstofarme toekomst te versnellen. De centrale doelstelling is om de wereldwijde stijging van de temperatuur ruim onder 2 graden Celsius ten opzichte van het pre-industriële niveau te houden en om een inspanning te leveren die temperatuurstijging te beperken tot niet meer dan 1,5 graden.

Beleggingscyclus

Het proces waarbij het Fonds zijn beleggingsstrategie bepaalt en uitvoert om rendement te genereren en aan toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen. Dit omvat verschillende fasen, waaronder het vaststellen van doelstellingen, het selecteren van beleggingen, het monitoren van de prestaties en het periodiek herzien van de strategie.

Best-in-class

Best-in-class beleggen is een aanpak waarbij wordt gestreefd naar het selecteren van de best presterende bedrijven binnen een bepaalde sector of industrie. Bij MVB is het doel om te investeren in bedrijven die goed scoren op het gebied van duurzaamheid,

maatschappelijke impact en een goed ondernemingsbestuur. De selectie van ondernemingen die goed scoren op MVB-gebied wordt bepaald op basis van 'ESG-ratings'.

Class actions

Collectieve rechtszaken of massaschadeclaims die kunnen worden aangespannen als er duidelijke aanwijzingen zijn van (non-) financiële schade door wanbestuur.

Climate Action 100+

Climate Action 100+ is een wereldwijde coalitie van meer dan 500 institutionele beleggers die druk uitoefent op grote vervuilende bedrijven om ambitieuze klimaatdoelstellingen te stellen en actie te ondernemen om klimaatverandering tegen te gaan.

Climate Transition Benchmark

De Climate Transition Benchmark (CTB) is een maatstaf die kan worden gebruikt om de prestaties van beleggingsportefeuilles te beoordelen op hun naleving van de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs.

De CTB hanteert een methodologie die is gebaseerd op de emissiereductiedoelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs. Het startpunt van het CTB-emissiereductietraject wordt bepaald aan de hand van de assetallocatie van de beursgenoteerde beleggingsportefeuille per ultimo 2019. In het eerste jaar (2020) kenmerkt de CTB zich door een reductie van 30%. Vervolgens kent het traject een verdere emissiereductie van 7% per jaar tot en met het jaar 2050.

CO₂e

Een eenheid voor de impact van een broeikasgas, aangegeven als de hoeveelheid CO₂ met een equivalent effect op de opwarming van de aarde. De hoeveelheid CO₂ wordt gewoonlijk uitgedrukt in ton. Een ton is equivalent aan 1000 kg.

CO₂-intensiteit

Dit is een maatstaf die aangeeft hoeveel CO₂-uitstoot er plaatsvindt per eenheid van productie, activiteit of economische waarde. Het wordt vaak gebruikt om de milieuprestaties van bedrijven of sectoren te meten en te vergelijken. Een hoge CO₂-intensiteit geeft aan dat er veel CO₂-uitstoot is in verhouding tot de hoeveelheid geproduceerde goederen of diensten, terwijl een lage CO₂-intensiteit betekent dat er relatief weinig CO₂-uitstoot plaatsvindt.

Controversiële wapens

Wapens met een onevenredig groot en nietsontziend effect op burgers, soms nog jaren nadat er aan een conflict een einde is gekomen, worden doorgaans aangemerkt als controversieel. In de meeste gevallen zijn dit antipersoonsmijnen, kernwapens, clusterwapens, biologische en chemische wapens, verarmd uranium en munitie van witte fosfor. De meeste wapens die als controversieel worden gezien vallen onder internationale verdragen zoals het verdrag inzake clustermunitie en het verdrag inzake het verbod op antipersoonsmijnen.

De Nederlandsche Bank

DNB is de centrale bank van Nederland en bewaakt de financiële stabiliteit. Vanuit het MVB-perspectief stimuleert DNB duurzaam beleggen en moedigt het financiële instellingen aan om duurzaamheid te integreren in hun beleid.

Duurzaamheidsdepot

Een duurzaamheidsdepot bij hypotheek is een regeling waarmee consumenten extra geld kunnen lenen om hun woning duurzamer te maken. Met maximaal € 25.000 of 6% van de woningwaarde kunnen ze bijvoorbeeld isolatie, dubbel glas, HR-ketels, warmtepompen en zonnepanelen installeren. Het doel is om energieverbruik te verminderen en bij te dragen aan het klimaat.

Duurzame benchmarks

Duurzame benchmarks zijn indices die de prestaties van duurzame beleggingen meten. Ze bestaan uit financiële instrumenten van bedrijven die voldoen aan duurzaamheidscriteria. Beleggers gebruiken ze om duurzaamheid in hun beleggingen te integreren en te vergelijken met traditionele indices.

Duurzame obligaties

Duurzame obligaties (ook bekend als sustainable bonds) omvatten t.o.v. **groene obligaties** een breder scala aan duurzaamheidsdoelen. Naast milieuaspecten kunnen de opbrengsten van duurzame obligaties ook worden gebruikt voor sociale projecten, zoals het bevorderen van sociale inclusie, het verbeteren van de toegang tot onderwijs en gezondheidszorg en het bevorderen van gendergelijkheid.

Engagement

Het streven om het gedrag van een onderneming te beïnvloeden waarin een fonds belegt met als doel de werkwijzen op het gebied van milieu, maatschappij en/of bestuur (ESG) te verbeteren. Zo kan

er met de raad van bestuur een gesprek worden aangegaan over het verbeteren van de arbeidsomstandigheden bij de bewuste onderneming.

ESG

ESG is de Engelse afkorting voor factoren op het gebied van milieu, maatschappij en bestuur (environmental, social & governance). Aan de hand van die drie centrale factoren wordt doorgaans de duurzaamheid van de activiteiten van een onderneming of van een belegging beoordeeld.

ESG-ratings

De ESG-rating is een systematiek waarbij een dataleverancier (in dit geval MSCI ESG Research) bedrijven beoordeelt op hun MVB-beleid en uitvoering daarvan. Deze beoordeling levert een score ('rating') op. De score AAA is de hoogst mogelijke rating, CCC de laagst mogelijke rating.

Fiduciair vermogensbeheerder

Het fiduciair vermogensbeheer van HNPF is uitbesteed aan Van Lanschot Kempen. Zij adviseren en integreren alle aspecten van vermogensbeheer zoals het opstellen van de beleggingsstrategie, samenstellen van de ideale beleggingsmix en het actief beheren of uitbesteden van portefeuilles.

GRESB

GRESB (Global Real Estate Sustainability Benchmark) is een onafhankelijke benchmark (referentie-index) die vastgoedfondsen en -portefeuilles wereldwijd beoordeelt en vergelijkt op hun duurzaamheidsprestaties. De benchmark geeft inzicht in hoe de vermogensbeheerder, of bijvoorbeeld de lokale beheerder van een winkelcentrum, omgaat met milieu-, sociale en bestuurlijke aspecten. Op basis van de GRESB-score kan er een goede vergelijking worden gemaakt tussen verschillende

vastgoedbeleggingsfondsen. Hoe hoger de GRESB score, hoe duurzamer het fonds

Goed ondernemingsbestuur

Ook wel bekend als corporate governance, verwijst naar het geheel van regels, processen en structuren die worden gebruikt om een bedrijf effectief en verantwoord te leiden en te beheren. In de context van ESG verwijst het naar de manier waarop een bedrijf zijn bestuurlijke processen en structuren inzet om op een ethische, verantwoorde en duurzame manier te opereren. Dit omvat onder andere het waarborgen van transparantie en integriteit in besluitvorming, het beschermen van de belangen van alle belanghebbenden, het stimuleren van diversiteit en inclusie binnen de organisatie, en het aannemen van effectieve mechanismen om risico's te beheren en naleving van regelgeving te waarborgen.

Groene obligaties

Een groene obligatie is een financieel instrument dat wordt uitgegeven door bedrijven, overheden of andere organisaties om specifiek te worden gebruikt voor groene projecten.

De opbrengsten van een groene obligatie worden gebruikt om specifieke groene projecten te financieren, zoals hernieuwbare energieprojecten, energie-efficiëntie-initiatieven, waterbeheer en klimaatadaptatieprojecten. Door te investeren in groene obligaties kunnen investeerders bijdragen aan een duurzamere toekomst.

IEA

Het Internationaal Energieagentschap (IEA) is een autonome organisatie die energiezekerheid bevordert en economische groei ondersteunt, terwijl het milieu- en klimaatdoelstellingen nastreeft door middel van gegevensanalyse, beleidsaanbevelingen en internationale samenwerking.

Landenbeleid

HNPF heeft een landenbeleid opgesteld om de betrokkenheid bij negatieve impact op ESG-factoren te beheersen. Dit beleid richt zich op het identificeren van dergelijke impact in landen door overheden en omvat de implementatie en monitoring ervan. Het landenbeleid is een aanvulling op de sanctielijst, die bestaat uit financiële instrumenten uitgegeven door landen waarvoor de EU of de VN een wettelijk besluit tot handelsembargo heeft afgegeven.

MVB

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. In dit document worden MVB, duurzaamheid en ESG afwisselend gebruikt, maar ze hebben dezelfde betekenis.

MVB-integratie

Onder de integratie van MVB wordt in het algemeen verstaan het meewegen van (risico)factoren op het gebied van milieu, maatschappij en bestuur in financiële analyses en de besluitvorming, naast de financiële risicofactoren, met als doel de reële waarde van een bepaalde belegging te beoordelen en de beleggingsresultaten te versterken. Het bewaken van en rapporteren over dergelijke risico's in een portefeuille kan eveneens tot die integratie behoren.

MVB-beleid

In dit document staat beschreven hoe om wordt gegaan met maatschappelijk verantwoord beleggen. Het beleidsdocument is te vinden in de volgende link: **MVB-beleid**.

Net zero

Net zero is de benaming van een situatie waarin de uitstoot van wereldwijde broeikasgassen door menselijke activiteit in evenwicht is met de hoeveelheid die wordt verwijderd uit de atmosfeer. In zo'n emissieneutrale situatie is er nog altijd sprake

van de uitstoot van CO₂, maar wordt er een gelijke hoeveelheid koolstof uit de atmosfeer gehaald als erin wordt gepompt. Het resultaat: nul toename van de netto-uitstoot. Dat kan worden gerealiseerd door enerzijds de emissies te verlagen en anderzijds emissies te compenseren door activiteiten als herbebossing of de opvang van CO₂.

Platform Living Wage Financials

Platform Living Wage Financials is een samenwerkingsverband van financiële instellingen en stakeholders die streven naar een leefbaar loon in wereldwijde toeleveringsketens. Ze bevorderen transparantie en verantwoordelijkheid in de financiële sector om ervoor te zorgen dat werknemers een eerlijk loon ontvangen.

Risicobeheercyclus

De risicobeheercyclus omvat het identificeren van risico's, het bepalen van de risicobereidheid, het beoordelen van risico's, het nemen van risicomitigerende maatregelen en het monitoren en evalueren van risico's. HNPF identificeert daarmee ook duurzaamheidsrisico's door middel van kwantitatieve en kwalitatieve benaderingen, zoals portefeuille-screenings, scenario-analyses en dialogen met specialisten. Risicobereidheid wordt vastgesteld voor elk materieel duurzaamheidsrisico en HNPF neemt maatregelen om de blootstelling aan risico's te verlagen en te beheren. Monitoring vindt plaats aan de hand van risico-indicatoren en rapportages, en periodieke evaluaties zorgen ervoor dat de risicomanagementcyclus up-to-date blijft.

RWI

Real-World Impact indicatoren verwijzen naar de meetbare effecten die een investering heeft op de samenleving, het milieu en andere belangrijke aspecten van duurzaamheid. Het gaat daarmee verder dan alleen financieel rendement en richt zich op positieve veranderingen die worden gerealiseerd door investeringen. Real-

op het verminderen van de CO₂-uitstoot, het bevorderen van sociale gelijkheid, het ondersteunen van duurzame energieprojecten of het creëren van werkgelegenheid in achtergestelde gebieden.

SDS

Sustainable Development Scenario is een concept dat wordt gebruikt door internationale organisaties zoals het Internationaal Energieagentschap (IEA) om een duurzame toekomst op het gebied van energie en milieu te schetsen. Het is een scenario dat streeft naar het behalen van de doelstellingen van duurzame ontwikkeling, zoals vastgesteld door de Verenigde Naties.

In de SDS wordt rekening gehouden met verschillende aspecten, zoals het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen, het bevorderen van energie-efficiëntie, het vergroten van het aandeel van hernieuwbare energiebronnen en het verbeteren van de toegang tot schone en betaalbare energie. Het doel is om een evenwicht te vinden tussen economische groei, sociale vooruitgang en milieubescherming.

SDG's

SDG's, oftewel Sustainable Development Goals, zijn 17 doelen die zijn opgesteld door de Verenigde Naties om wereldwijde uitdagingen aan te pakken. Deze doelen streven naar een duurzame toekomst voor iedereen, waarbij thema's zoals armoedebestrijding, gendergelijkheid, klimaatactie en goede gezondheid en welzijn centraal staan. Ze dienen als richtlijnen en stimuleren landen, organisaties en individuen om actie te ondernemen en bij te dragen aan een betere wereld voor huidige en toekomstige generaties.

SDG-maatwerkindices

Dit zijn duurzaamheidsindices specifiek gericht op SDG's. Een bijdrage aan SDG's is een van de duurzaamheidscriteria die is meegenomen in de opbouw van deze **duurzame benchmark**.

SDG-bijdrage

De SDG-bijdrage score geeft aan hoeveel positieve én/of negatieve invloed de activiteiten van een bedrijf hebben op specifieke SDG's. De score houdt ook rekening met hoe ondernemingen de negatieve effecten beperken en hoe zij gebruik maken van bestaande en nieuwe mogelijkheden om positief bij te dragen aan de SDG's.

Voor elk van de 17 SDG's wordt de impact van een bedrijf bepaald aan de hand van drie pijlers:

- de producten en diensten van het bedrijf;
- de bedrijfsvoering van het bedrijf;
- de betrokkenheid bij en de snelheid van reageren op controverses.

Op basis van deze drie pijlers wordt per bedrijf een score tussen -10 (sterk negatieve SDG bijdrage) tot +10 (sterk positieve SDG bijdrage) berekend.

Indien een bedrijf een +10 score heeft dan wordt 100% van de beleggingswaarde gerekend als positieve bijdrage op desbetreffende SDG. Indien de score -4 is dan wordt 40% van de beleggingswaarde gerekend als negatieve bijdrage op de desbetreffende SDG.

SFDR

De verordening met betrekking tot informatieverstarring over duurzaamheid wordt in de wandelgangen meestal aangeduid via de Engelse afkorting SFDR (voor Sustainable Finance Disclosure Regulation). Met deze verordening wil de Europese Unie (EU)

duurzaamheid in de financiële sector stimuleren. Van financiële marktdeelnemers, zoals vermogensbeheerders, beleggingsorganisaties, pensioenfondsen en verzekeraars, wordt verwacht dat ze informatie verschaffen over de gehanteerde duurzaamheidspraktijken en de ESG-factoren die bij het besluitvormingsproces voor beleggen in overweging zijn genomen. Het doel van de SFDR is om transparantie te verschaffen aan beleggers, onder andere door een classificatie in te voeren die van toepassing is op alle beleggingsproducten die binnen de EU worden verkocht, namelijk artikel 6-, 8- en 9-fondsen.

Sociale obligaties

Dit zijn obligaties die worden uitgegeven om financiering te verschaffen voor projecten met een sociaal doel. Deze obligaties worden uitgegeven door overheidsinstellingen, ontwikkelingsbanken, non-profitorganisaties en bedrijven die zich inzetten voor maatschappelijke doelen.

Stranded Assets

Stranded assets zijn bezittingen die hun waarde verliezen of niet meer winstgevend zijn vanwege veranderingen in de markt of regelgeving. Bijvoorbeeld, als we overstappen naar duurzame energiebronnen, kunnen fossiele brandstoffen of infrastructuur overbodig worden. Dit kan leiden tot financiële verliezen voor bedrijven en investeerders, omdat deze bezittingen niet meer nuttig of rendabel zijn.

Transitierisico

Verwijst naar de potentiële financiële en operationele risico's die bedrijven kunnen lopen tijdens de overgang naar een duurzamere economie. Dit risico ontstaat doordat er veranderingen kunnen optreden in wet- en regelgeving, marktvraag en technologie die invloed hebben op bedrijven die afhankelijk zijn van niet-duurzame praktijken. Bedrijven die niet tijdig kunnen aanpassen aan deze

veranderingen kunnen financiële verliezen, reputatieschade en marktaandeelverlies ervaren. Daarom is het belangrijk voor bedrijven om transitierisico's te identificeren en proactieve maatregelen te nemen om zich aan te passen aan een duurzame economie.

Uitsluitingslijst

De uitsluitingslijst is een lijst van bedrijven, landen of overheden waarin HNPF ervoor kiest om er niet in te investeren vanwege ethische, sociale of milieuoverwegingen.

UNGCP

UNGCP staat voor United Nations Global Compact Principles, wat in het Nederlands het "Global Compact van de Verenigde Naties" betekent. Het is een initiatief van de Verenigde Naties dat tot doel heeft om bedrijven aan te moedigen en te ondersteunen bij het implementeren van universeel geaccepteerde duurzaamheidsprincipes en het bevorderen van verantwoord en ethisch ondernemerschap. Er wordt getoetst of een bedrijf betrokken is geweest bij een UNCP schending. Dit leidt tot een Pass, Fail of Watch List score. Een *Fail* betekent dat het bedrijf betrokken is bij controversiële zaken die op grote schaal schade veroorzaken. Een *Watch List* score wordt toegekend als het bedrijf betrokken is bij een controversiële zaak die (nog) niet direct als een schending van de Global Compact beoordeeld kan worden, bijvoorbeeld omdat een zaak nog onderwerp is van een gerechtelijke procedure.

1 | Kernpunten &
voortuitblik

2 | Onze MVB
overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op
broeikasgasreductie

4 | Sturen op
duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie &
actief eigenaarschap

6 | Screening &
uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

8 | BIJLAGEN

Bijlagen

Bijlage I: Engagements door fiduciair

Het totale aantal engagements bedroeg 153.² Van dat totaal waren er 110 gericht op verandering; deze dialoog werd gevoerd door onze portefeuillebeheerders en specialisten duurzaamheid en impactbeleggen. In de meeste gevallen betrof het milieukwesties (62) en bestuurskwesties (39).

Engagements door de fiduciair 2023

Bedrijven	Engagements		
	Bewustwording	Verandering	Totaal
Aantal bedrijven	41	103	144
Aantal engagements	43	110	153

Engagements door de fiduciair 2023 per thema

	Engagements voor bewustwording	Engagements voor verandering
Milieu	27	62
Maatschappij	3	9
Bestuur	13	39
Totaal	43	110

De 110 engagements gericht op verandering kunnen als volgt worden onderverdeeld naar thema.

Milieu (62)

- Verlaging van CO2-emissies
- Impact van producten en diensten op milieu
- Vermindering van afval
- Gebruik van natuurlijke hulpbronnen
- Integratie van klimaatparameters in beloning van bestuurders
- Biodiversiteit

Maatschappij (9)

- Leefbaar loon
- Fatsoenlijke werkomstandigheden
- Productverantwoordelijkheid
- Relaties met lokale gemeenschappen

Goed bestuur (39)

- Kwaliteit van management
- Beloning
- Aandeelhouderschap en rechten van aandeelhouders

² Met een onderneming kan over meerdere thema's tegelijkertijd een dialoog worden gevoerd. Deze dialoog kan gericht zijn op zowel bewustwording als verandering. Dit kan tot enige overlapping leiden.

Bijlage II: Stemgedrag in 2023

Beleggingsfonds / -mandaat (aandelen wereldwijd)	Aantal	Percentage
Northern Trust World SDG Screened Low Carbon Index Fund		
Aantal agendapunten om op te stemmen	9692	100%
Aantal keer voor management gestemd	7930	82%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	1762	18%

Beleggingsfonds / -mandaat (aandelen Europa)	Aantal	Percentage
Northern Trust Europe SDG Screened Low Carbon Index Fund		
Aantal agendapunten om op te stemmen	3680	100%
Aantal keer voor management gestemd	2934	80%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	746	20%

Beleggingsfonds / -mandaat (aandelen opkomende markten)	Aantal	Percentage
Northern Trust Emerging Markets SDG Screened Low Carbon Index FGR Fund		
Aantal agendapunten om op te stemmen	4851	100%
Aantal keer voor management gestemd	4002	82%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	849	18%
Northern Trust Emerging Markets Custom ESG Equity Index Fund		
Aantal agendapunten om op te stemmen	22005	100%
Aantal keer voor management gestemd	18264	83%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	3741	17%

Meer informatie over de uitvoering van het stembeleid en de dialoog die de vermogensbeheerders van het Fonds voeren

Northern Trust

<https://www.northerntrust.com/united-kingdom/what-we-do/investment-management/stewardship/proxy-voting-policies>

<https://www.northerntrust.com/europe/about-us/corporate-social-responsibility>

Op deze websites is het stembeleid gepubliceerd en is een kwartaalrapport en jaarverslag van de engagementmanager voor de beleggingsfondsen van Northern Trust te vinden.

Bijlage III: Toelichting klimaatdata

Klimaatdata wordt verzameld voor de categorieën aandelen, (investment grade en hoogrentende) bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed via de dataprovider ISS ESG. Het proces is op hoofdlijnen als volgt:

- Klimaatdata van ondernemingen worden verzameld uit de jaarverslagen en andere publieke bronnen. In dit rapport wordt gebruik gemaakt van de jaarverslagen per eind 2022. Wereldwijd rapporteren ongeveer 3000 grote ondernemingen over hun emissie.
- Alle data worden gecontroleerd op betrouwbaarheid en wanneer nodig verwijderd.
- Een schatting wordt gemaakt voor de emissie van niet-rapporterende bedrijven. Uit historische data blijkt dat de accuraatheid verschilt per sector maar minder dan 30% afwijkt.
- Emissie wordt toegekend aan de portefeuille op basis van eigenaarschap van de onderneming. Als het pensioenfonds 0,1% van een onderneming bezit, krijgt het bijvoorbeeld 0,1% van de emissie toegewezen.

De scope 3 emissies worden vastgesteld conform het CO₂e /GHG-protocol. Omdat er nog onvoldoende bedrijven over rapporteren wordt per sector vastgesteld wat de emissie in de waardeketen is en aan het bedrijf toegekend. Scope 3 is dus niet geschikt om individuele bedrijven te beoordelen.

Alle afbeeldingen gebruikt in dit verslag zijn afkomstig van <https://unsplash.com>. Unsplash verleent een onherroepelijke, niet-exclusieve, wereldwijde auteursrechtlicentie om foto's van Unsplash kosteloos te downloaden, te kopiëren, te wijzigen, te distribueren, uit te voeren en te gebruiken zonder toestemming van of toeschrijving aan Unsplash of de fotograaf zelf.